

németek és magyar bérenceik jószerével azt teheték, amit akartak. Kifejezetten zsidómentési céllal egyetlen ellenállási akcióra sem került sor. A *halucok* végrehajtottak ugyan hősi cselekményeket a zsidók mentése érdekében, de kollektív fegyveres megmozdulásra, a zsidók gettókból vagy a bevagonírozási központokból való kiszabadítására nem került sor, és nem szerveztek akciókat a bevagonírozáshoz használt létesítményeknek vagy az Auschwitzba vezető vasútvonalaknak a megromlására sem.

A magyar ellenállás. A háború utáni magyar történetírás azt bizonygatja, hogy – különösen 1944–45-ben – széles körű és hatékony ellenállási mozgalom működött az országban. Anélkül, hogy lebecsülnénk azoknak a bátor magyaroknak az érdemeit, akik kockára tették vagy akár feláldozták életüket az antifasiszta harcban, a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján ki kell mondanunk, hogy a magyar ellenállási mozgalom gyakorlatilag nem létezett, és ami létezett belőle, az elkésztetten és lényegében eredménytelenül működött.¹⁹⁹

A Szociáldemokrata Párt, amely a német megszállásig legálisan működött, és saját lapja is volt – a *Népszava* –, éppoly tehetetlennek bizonyult, mint a törvényen kívül helyezett Kommunista Párt. Vezetőit – Szakasits Árpádot, Kéthly Annát, Peyer Károlyt, Mónus Illést és Buchinger Manót – a szocialista érzelmű cionista vezetők rendszeresen tájékoztatták az európai zsidóság helyzetéről. Konkrét együttműködési ajánlatokat is tettek nekik mind a háború alatti, mind a háború utáni időszakra vonatkozólag. 1941-ben a szociáldemokraták elé terjesztettek egy „memorandumot a zsidókérdésről”, amelyben konkrét javaslatokat fogalmaztak meg az együttműködésre és az esetleges közös fellépésre a magyar reakció és az antiszemitizmus elleni harcban, valamint a zsidókérdés háború utáni, szociáldemokrata elvek szerinti megoldására.²⁰⁰

A német megszállásig az ország demokratikus és baloldali mozgalmi vezetőinek kicsiny csoportja kereste és élvezte a Kállay-kormány pártfogását, függetlenül attól, hogy eközben egyes kommunista aktivistákat – viszonylag csekély számban – bebörtönöztek vagy internálótáborba hurcoltak. Ezek a vezetők fenntartással bár, de hajlandók voltak támogatni a kormány politikáját, és álláspontjukat részint az ország súlyos helyzetével indokolták, részint azzal, hogy nem nagyon van más választásuk. Tulajdonképpen meglehetősen ésszerű álláspont volt ez, s nemcsak a demokratikus és baloldali erők száncalmas gyengesége miatt, hanem azért is, mert a Birodalommal (különösen a zsidókérdés kezelésével) és a nyilasokkal szembeni fellépés kísérletei jobbra Kállaytól és körétől – Bethlen István gróftól, Keresztes-Fischer Ferenc belügyminisztertől – indultak ki.²⁰¹ Következésképp a baloldali erők megszállás előtti antifasiszta de-